

II. A NEMZETI ÉRTÉK ADATAI

1. A nemzeti érték megnevezése: Vígh Antal kaskötő tevékenysége

2. A nemzeti érték szakterületenkénti kategóriák szerinti besorolása

agrár- és
élelmiszergazdaság

egészség és életmód

épített környezet

ipari és műszaki
megoldások

kulturális örökség

sport

természeti környezet

turizmus

3. A nemzeti érték fellelhetőségének helye: Apátfalva

4. Értéktár megnevezése, amelybe a nemzeti érték felvételét kezdeményezik

települési

tájegységi

megyei

külföldi magyarság

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

Vígh Antal, 1936. 05. 28-án született Apátfalván. Vígh Imre és Herczeg Mária gyermekeként, hárman voltak testvérek, a család mezőgazdasággal foglalkozott. Tanyán nevelkedett fel, gyalog járt iskolába, 5 km-t kellett gyalogolnia minden nap. Általános iskolát végzett, azután szüleivel földműveléssel foglalkozott a katonaság megkezdéséig. 1957-1959 között katona volt a Szombathely-Ják határőrségnél. 1960-tól a mezőgazdasági szövetkezetben dolgozott. 28 évig állattenyésztéssel foglalkozott, többnyire tehennel és libákkal.

„1961-ben megnősültem, feleségem Langó Margit. 2 gyermekünk született, Antal és Margit, van már 5 unokánk és 2 dédunokánk. Feleségemmel 57 éves házasok vagyunk, nyugdíjasként élünk Apátfalván. Még most is foglalkozunk földműveléssel, szabadidőmben kirándulunk és kosárkötéssel foglalkozok.

10 éves koromtól kezdve, apukám tanított meg a kosárkötésre. Akkor még nagyon sok vessző volt, abból kötöttük a kocsikasokat, amiket kukoricaszállításra használtak a parasztkocsikhoz. Aztán felváltotta a kasokat a műanyag kaska és aztán a műanyag vödör. Kiirtották a vesszőket, mert nem kellett a senkinek a vesszőkas, és a műanyag használata jobban elterjedt itthon. Abbamaradt a kaskakötés, nagyjából 10 éve újból elkezdtem, mert igény volt rá a faluban. Egyedül azzal van a probléma, hogy nehéz jó minőségű vesszőhöz jutni, mert nincs termelés, olyan jó minőségű nincs is, mint 50 évvel ezelőtt volt.

Ha vesszőhöz jutok, üvegek köré készítek fonatot, emellett párszárítót, kaskákat kötök, a tuskosártól a polyvahordóig. Móricz Ágnes, az akkori művelődési ház igazgatója kért fel rá, hogy készítsék párszárítót a szegedi Móra Ferenc Múzeumnak. Bárkányi Ildikó látogatott el hozzánk és videóra vette, ahogyan egy párszárítót kötök, illetve elvitte a szegedi múzeumba a néprajzi részlegbe.”

A kaskötés azért alakult ki ezen a környéken, mert a Maros árterében nagy mennyiségben megtalálható volt a fűzfa, melynek vesszőjéből el lehetett készíteni a mezőgazdasághoz szükséges segédeszközöket. A vesszőről tudni kell, hogy nem lehet leszedni csak mikor megcsípi kicsit a fagy és lehull a levele, mert különben a színe megfeketedik, nem marad sárga. A levágás után átválogatás következik méret és hossz alapján, a fenéknek, az oldalkaróknak és az oldal megkötésnek. A fenék karójának erős, 8 szál, a bekötéséhez vékony vessző kell. Az oldalkarónak ismételten erős, a bekötéséhez pedig a kaska méretétől függően lehet vékonyabb, de lehet vastagabb vesszőt is felhasználni.

A füléhez ki kell választani, a kaska méretéhez megfelelő vesszőt. Amennyiben nagy a kas, vastagabb vesszőt kell használni, ha kisebb, akkor vékonyabbat. Valakit, ha érdekel, lehet tanulni.

Régen mezőgazdasághoz és állattenyésztéshez legfőképp kasokat, kocsikast, kotló borítót, párszárítót, üvegbekötést készítettek. Halászathoz pedig varsát. A mindennapi életben is használatosak voltak fűzfa vesszőből készült tárgyak, mint például a tű tárolására használt kas. A feleségemnek kötöttem 57 évvel ezelőtt egy mandula zöld vesszőből készült tuskosarat, amit még mindig használ. Ilyen vesszőt már nem lehet találni, pedig akkoriban ez a vessző nem volt ritkaság. A használati tárgyak akkor voltak a legtartósabbak, ha ebből a vesszőből készültek.

Néhány éve felkapott lett a kaskötés. Járok bemutatókra, kiállításokra. Van tanítványom is Tóth Tamás. Ő már sokat volt itt, lassan önállóan is tud majd kast kötni.

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett:

A települési értéktárba a kaskötő tevékenysége révén kerül be. Egy ritka paraszti mesterség tudója. A hagyományos kaskötési módot műveli, hántolatlan vesszőből dolgozik.

Vígh Antal Apátfalva talán utolsó kaskötője, aki a hagyományos paraszti kaskötést műveli. A mesterséget apjától tanulta meg. Egy ideig nem művelte, hiszen nem volt rá kereslet. Most újra nekifogott. Kezei közül a paraszti élet munkaeszközei kerülnek ki. Készít kasokat, csirkeborítót, párszárítót. De egyéni igényeket is igyekszik teljesíteni, például varsát is kötött már.

7. A nemzeti értékkel kapcsolatos információt megjelenítő források listája (bibliográfia, honlapok, multimédiás források):

Bárkányi Ildikó 2014-ben elkészítette a Kaskötés Apátfalván című értéktári javaslatot, melyet az Apátfalvi Települési Értéktár elfogadott. Bárkányi Ildikó az adatgyűjtés során Vígh Antal kaskötőnél járt. Így ebben a javaslatban is felhasználtuk az általa készített képeket.

Juhász Antal: Vesszőmunkák. Csongrád megye népművészete. Szerk: Juhász Antal. Budapest, 1990, 499-506.

Farkas Éva: Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny 1996/97. Történelem Téma: Régi mesterségek) foglalkozások nyomában lakóhelyemen. Kosárfonás, kaskötés

8. A nemzeti érték hivatalos weboldalának címe:

III. MELLÉKLETEK

1. Az értéktárba felvételre javasolt nemzeti érték fényképe, audiovizuális-dokumentációja

tűskosár

2014.

2018. 07. Lovasnap

Apátfalva kézműves bemutató

2018. 07. Lovasnap Apátfalva

2016. Falunap, értéktári kiállítás

2. A Htv. 1. § (1) bekezdés j) pontjának való megfelelést valószínűsítő dokumentumok, támogató és ajánló levelek

Vígh Antal apátfalvi kaskötő munkássága

Vígh Antal, (Tóni bácsi) mára már a falu talán utolsó kaskötője.

(Nem összetévesztendő, a gazdasági kasokat kötik, a bevásárló kosarakat fonják.)

Tóni bácsi jelleme a mindenkori dolgozni és segíteni akarást tükrözi. Mindenkinek segít, ahogy csak tud, erejéhez mérten.

A kosárfonáshoz szükséges anyagot, a jó minőségű sárga (hántolatlan) fűz vesszőt maga gyűjti a Maros árteréből, ill. a falusiak felajánlásait is szívesen elfogadja, cserébe egy kész kasért. A begyűjtött vesszőt először szétválogatja, osztályozza, majd felhasználásig kénytelen tárolja.

Amiket készít többek között:

-kisebb-nagyobb gazdasági kosarak: zöldségpucoló, krumplis és kukoricás kasok, polyvás kas,

-párszáritók: melynek mérete, átmérője változó, 60 cm-től egészen 1-1.2 méteres és ennél is nagyobb

-kötő borító,

-varsa

-pálinka és bor tárolásához szükséges üvegeket, demizsonokat is beköti 2 litertől az 50 literesig.

Nagyon büszke feleségének készített kis tuskosárra is.

A kosárkötést fiatalon kezdte, majd jó pár év kihagyás után újra kezdte a mesterség művelését, úgy mintha a kihagyás nem is lett volna.

Tóni bácsi mindenképpen a mai napig jó kaskötő. Elkészült munkáin jól látható a tartósságra és a szépre való törekvés. Az alaki és a formai megmunkálás során folyamatosan figyel és igazítja a vesszőszálakat, hogy azok úgy bővítsék, vagy szűkítsék a kosarat, hogy az tökéletes és az elkészült kasokhoz mérten arányosak legyenek.

Egy-egy kaskötés alkalmán meglátogatva megtanulható tőle a kaskötés mestersége, szívesen segít a tanulásban, mutatja és magyarázza a szálak irányát. Mindezt úgy igyekszik tenni, hogy a „tanuló” lehetőleg sikerélménnyel távozzon, és kedvet kapjon ehhez a munkához.

Ez által továbbörökítve a kaskötést.

Munkájához jó egészséget kívánva javaslom a falu értéktárába felvételre Tóni bácsi a kaskötő tevékenységét.

Apátfalva, 2018. november 2.

Tóth Tamás

Töni bácsi mindenkiéppen a mai napig jó kaskötő. Elkészült munkáin jól látható a tartósságva és a szépre való törekvés. Apó alakja és formái megmunkálás során folyamatosan figyelte és igazította a verőpárlakat hogy azok úgy beütsék vagy szétszórják a keravat, hogy az tökéletes és az elkészült kaskókhoz minden arányosak legyenek. Egy - egy parkétis alkalomán meglátogatva, megtanulhatta tőle a kaskötés mesterisége, szívesen segített a tanulásban, mutatja és magyarázza a szálak irányát. Mindkezt úgy igyekeztek tenni hogy a "tanuló" lehetőséget nyerve tanuljon el a kaskötés és kedvet kapjon ehhez a munkához. Ez által tovább övéketve a kaskötést. Munkájához jó egészséget kívánva

**Ajánló levél „Kosárfonás Apátfalván”
a települési értéktárba történő felvételéhez**

A vesszőfonás ősi eredetű, Makón a török hódoltság után még a templomok is paticsfalúak voltak. Az apátfalviak már a járszáságban ismerték a kosárfonást, a Maros-partján meg kitűnő minőségű fűz állt rendelkezésükre, ezért új helyükön eredményesen tovább művelték. Miután a mezőgazdasági munkák elfogytak, a tétlenséget nem ismerték, téli elfoglaltságuk lett a kosárfonás. Miként Makón és a környező falvakban, így az apátfalviak is hámozatlan vesszőt használtak. Készítettek kis- és nagykaskákat, de a demizsonokat is körülfonták. A kosárkötő háziiparosok már hámozott fűz vesszőt használtak. Mivel Apátfalván a kollektívizmus korában sem szűnt meg a kosárfonás, javasoljuk a település értéktárba történő felvételét.

Makó, 2016. május 20.

Tóth Ferenc

Bárkányi Ildikó 2014-ben Apátfalván járt, Vigh Antal kaskötőnél gyűjtötte fel a mesterség szóincsét, munkafolyamatait. A gyűjtött anyagból állította össze a kosárfonás, kaskötés című értéktári javaslatot.

Fotók: Bárkányi Ildikó, Vargáné Nagyfalusi Ilona